

UDK 27-543.7-74:618
Primljeno: 19. 6. 2018.
Prihvaćeno: 27. 3. 2019.
Izvorni znanstveni rad

OVLAST ZA ODRJEŠENJE OD GRIJEHA POBAČAJA PREMA APOSTOLSKOM PISMU *MISERICORDIA ET MISERA*

Josip ŠALKOVIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
josip.salkovic@gmail.com

Ivan RAK

Međubiskupijski sud prvoga stupnja u Zagrebu
Kaptol 31, 10 001 Zagreb
ivan.rak@gmail.com

Sažetak

Autori u radu komentiraju kanonsko-pravne novine i praktične učinke koji su nastupili objavljivanjem apostolskog pisma *Misericordia et misera*, u kojem je papa Franjo donio odrednicu da podjeljuje, od sada nadalje, *svim svećenicima*, snagom njihove službe, ovlast odrješenja onih koji su počinili grijeh pobačaja (usp. MeM 12). Tom je odrednicom promijenjen dosadašnji način podjeljivanja te ovlasti. Sve do početka Izvanrednog jubileja Božjeg milosrđa 8. prosinca 2015. godine ovlast za odrješenje od grijeha pobačaja, odnosno cenzure izopćenja *unaprijed izrečenog* zbog izvršenog pobačaja, dijecezanski biskupi davali su svećenicima *po službi* što su je obnašali ili *po pravu* ili *dopuštenjem*. Od početka godine Izvanrednog jubileja Božjeg milosrđa papa Franjo je, kao vrhovni pastir opće Crkve, tu ovlast dao *svim svećenicima* najprije samo tijekom Godine milosrđa, a nakon završetka Izvanrednog jubileja Božjeg milosrđa 20. studenoga 2016. godine apostolskim pismom *Misericordia et misera* tu je ovlast svim svećenicima podijelio na neodređeni rok (usp. MeM 12). Riječ je o ovlasti što je ispovjednik može vršiti samo na unutarsakramentalnom sudištu. Kanonsko-pravne novine i praktični učinci odrednice očituju se u subjektu koji daje tu ovlast, a to je odsad rimski prvosvećenik kao vrhovni poglavar Katoličke crkve (usp. kan. 331), stoga dijecezanski biskupi više tu ovlast ne moraju posebno povjeravati (usp. kan. 137, § 1). Isto tako, pravna novina očituje se u gesti da se bude što bliže vjernicima koji u svom srcu nose težak ožiljak zbog sudjelovanja u grijehu i kažnjivom djelu pobačaja, a iskreno se kaju i traže odrje-

šenje. Odrednicom se želi postići praktični učinak, tj. da se ne dogodi situacija u kojoj vjernik dolazi do svećenika da ga odriješi od grijeha pobačaja, a svećenik ga ne može odriješiti jer ne posjeduje ujedno i ovlast otpuštanja unaprijed izrečene, a neproglašene kazne vezane uz navedeni grijeh, pa bi se pokornik možebitno zbog te situacije udaljio od Božje blizine i njegova milosrđa, a time i od blizine s Crkvom.

Ključne riječi: sakrament pomirenja, ispovjednik, ovlast za ispovijedanje, kažnjivo djelo pobačaja, odriješnje od cenzurâ, izopćenje unaprijed izrečeno.

Uvod

Papa Franjo objavio je 20. studenoga 2016. godine, u prigodi zaključenja Izvanrednog jubileja milosrđa, apostolsko pismo *Misericordia et misera*.¹ Apostolsko pismo je na prigodnoj tiskovnoj konferenciji predstavio predsjednik Papinskoga vijeća za promicanje nove evangelizacije mons. Rino Fisichella, koji je između ostaloga istaknuo da je riječ o programatskom dokumentu kojim papa Franjo želi potaknuti kršćanske zajednice da nastave djelatno širiti milosrđe i po završetku Godine milosrđa.² Papa Franjo u apostolskom pismu snažno poziva da se milosrđe trajno slavi i živi u Crkvi: »Milosrđe, naime, ne može biti puki umetak u životu Crkve; ono čini sâm njezin život, u kojemu duboka istina evanđelja postaje vidljivom i opipljivom. Sva Objava odiše milosrđem; presudnu riječ u svemu ima Očeva milosrdna ljubav« (MeM 1).

Da bi se milosrđe očitovalo u životu Crkve, papa Franjo u apostolskom pismu MeM donosi neke konkretne odrednice među kojima, za posvetiteljsko djelo Crkve (usp. kann. 834–1253³), osobitu pozornost zavrjeđuju tri odrednice: 1. *misionari milosrđa*⁴ potvrđuju se u službi, a »Papinsko vijeće za promicanje

¹ Usp. Santo Padre FRANCESCO, Lettera apostolica *Misericordia et misera* a conclusione del Giubileo straordinario della misericordia (20. XI. 2016.), u: *Acta Apostolicae Sedis*, 108 (2016.) 12, 1311–1327 (dalje: AAS). Hrvatski prijevod: Papa FRANJO, Apostolsko pismo *Misericordia et misera* na zaključenju Izvanrednoga jubileja milosrđa (20. XI. 2016.), Zagreb, 2017. (dalje: MeM).

² Usp. Rino FISICHELLA, Intervento. Conferenza Stampa a conclusione del Giubileo Straordinario della Misericordia e per la presentazione della Lettera Apostolica del Santo Padre Francesco »Misericordia et Misera« (21. XI. 2016.), u: <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/11/21/0840/01871.html> (23. V. 2017).

³ *Codex Iuris Canonici*, auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, u: AAS, 75 (1983.) 2, 1–317; hrvatski prijevod: *Zakonik kanonskoga prava*, proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima, Zagreb, 1996. Daljnje navođenje kanona u radu podrazumijeva da se odnose na Zakonik iz 1983. godine.

⁴ O misionarima milosrđa više vidi u: Santo Padre FRANCESCO, *Misericordiae Vultus*. Bolla di indizione del Giubileo Straordinario della Misericordia (11. IV. 2015.), br. 18, u: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/apost_letters/documents/papa-francesco_bolla_20150411_misericordiae-vultus.html (23. V. 2017).

nove evangelizacije pratit će ih i pronalaziti najprikladnije oblike za obnašanje te dragocjene službe» (MeM 9); 2. podjeljuje se, od sada nadalje, svim svećenicima, snagom njihove službe, ovlast odrješivanja onih koji su počinili grijeh pobačaja (usp. MeM 12); 3. vjernici koji posjećuju crkve kojima upravljaju svećenici iz Bratovštine sv. Pija X. mogu i nadalje valjano i dopušteno primati sakramentalno odrješenje od svojih grijeha (usp. MeM 12).

Nakon objavljivanja apostolskog pisma *Misericordia et misera*, u jednom dijelu medijskog prostora u Hrvatskoj poseban je naglasak stavljen na odrednicu iz broja 12 o podjeljivanju ovlasti odrješivanja onih koji su počinili grijeh pobačaja, tj. isticano je da će »od sada svi svećenici« moći dati odrješenje onima koji su počinili grijeh pobačaja.⁵ Izvlačeći iz apostolskog pisma *Misericordia et misera* taj dio odrednice te stavljaajući naglasak samo na nju, učinjeni su neki previdi i površna tumačenja, što u konačnici i klerike i laike može dovesti u zabludu. Kako bi se spriječilo možebitno dovođenje u zabludu ili otklonilo neznanje, biskupi Zagrebačke crkvene pokrajine, na početku korizme 2017. godine, uputili su svećenicima i vjernicima *Pismo* o sakramentu svete ispovijedi.⁶ Biskupi su *Pismom* željeli »osobito ispovjednicima, svrati ti pozornost na važnost odredbe o vršenju sakramentalne vlasti službenika sakramenta pomirenja, naročito glede odrješivanja od kazne koja je vezana uz grijeh pobačaja«⁷ te pritom naglašavaju: »Budući da u medijskim prilozi ma koji prikazuju crkvene dokumente o tome bolnom pitanju primjećujemo iskrivljavanje činjenica i površnost, smatramo potrebnim podsjetiti svećenike, služitelje sakramenta pomirenja, te upoznati vjernike sa svim vidicima toga teškog grijeha, kao i s putem milosnoga opraštanja pomoću sakramenta svete ispovijedi.«⁸

U broju 12 apostolskog pisma *Misericordia et misera* papa Franjo kaže: »Kako nijedna zaprjeka ne bi stajala na putu između traženja pomirenja i

⁵ Vidi npr. neke objave na mrežnim stranicama: <http://www.dnevno.hr/vjera/iz-zivota-crkve/papa-franjo-iznenadio-odlukom-dao-svecenicima-dozvolu-da-oproste-abortionse-975333/>; <https://www.bitno.net/vijesti/vatikan/apostolsko-pismo-misericordia-et-misera/>; <https://www.pressreader.com/croatia/vecernji-list-hrvatska/20161122/281479276009327>; <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/hrvatski-svecenici-odusevljeni-papinom-uputom-da-dijele-oprost-za-abortion-don-damir-stojic-mi-smo-to-i-dosad-radili/5291835/>; <https://www.vecernji.hr/vijesti/ne-smijete-uskratiti-ispovijed-pobacaja-1156152>; <http://www.dnevno.hr/vjera/iz-zivota-crkve/papa-franjo-iznenadio-odlukom-dao-svecenicima-dozvolu-da-oproste-abortionse-975333/> (23. V. 2017).

⁶ Usp. BISKUPI ZAGREBAČKE CRKVENE POKRAJINE, *Pismo biskupâ Zagrebačke crkvene pokrajine o sakramentu svete ispovijedi na početku korizme 2017. godine*, u: *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 104 (2017.) 2, 163–166.

⁷ *Isto*, br. 2.

⁸ *Isto*.

Božjega oprostjenja, od sada pa nadalje podjeljujem svim svećenicima, snagom njihove službe, ovlast odrješivanja onih koji su počinili grijeh pobačaja.« Budući da je spomenuta odrednica izazvala zanimanje šire javnosti,⁹ kao i pitanja od strane samih ispovjednika, smatramo korisnim, pod kanonskopравnim vidom, u ovome radu učiniti znanstveni komentar spomenute odrednice, povezujući je s odredbama *Zakonika kanonskoga prava* iz 1983., napose kann. 965–986.¹⁰

1. Služitelj sakramenta pokore: ovlast vršenja sakramentalne vlasti

Prema odredbi *Zakonika kanonskoga prava*, kan. 965, služitelj sakramenta pokore je *samo* (isključivo) svećenik, odlikovan svetim redom prezbiterata ili episkopata. Da bi svećenik valjano odriješio od grijeha, nije dovoljna samo *ovlast reda*, nego i *ovlast vršenja sakramentalne vlasti*¹¹ prema vjernicima kojima daje odriješnje (usp. kan. 966, § 1). Ovlast vršenja sakramentalne vlasti svećenik može steći na

⁹ Vidi npr. neke objave na mrežnim stranicama: <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/oprost-za-pobacaj-poznavajuci-pontifikat-pape-franje-ovo-nije-iznenadjenje---457872.html>; <https://www.vecernji.hr/vijesti/cemu-drama-zbog-pobacaja-taj-se-grijeh-oprastao-i-prije-1022551>; <https://www.avvenire.it/chiesa/pagine/aborto-fisichella-cambiera-il-diritto-canonico> (23. V. 2017).

¹⁰ Komentar kanona 965–986 vidi u: Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, Francesco Catozzella – Arianna Catta – Claudia Izzi – Luigi Sabbarese (ur.), Roma, 32011., 191–205; RAZNI AUTORI, *Codice di diritto canonico commentato*, Redazione di *Quaderni di diritto ecclesiale* (ur.), Ancora, Milano, 32009., 867–875; Fernando LOZA, cc. 965–986, u: INSTITUTO MARTÍN DE AZPILICUETA – FACULTAD DE DERECHO CANÓNICO UNIVERSIDAD DE NAVARRA, *Comentario exegético al Código de derecho canónico*, III/1, Ángel Marzoa – Jorge Miras – Rafael Rodríguez-Ocaña (ur.), Navarra, 32002., 777–834; Juan Ignacio ARRIETA (ur.), *Codice di diritto canonico e leggi complementari commentato*, Roma, 2004., 648–658; Matija BERLJAK, *Sakramenti ozdraoljenja. Pokora i bolesničko pomazanje*, Zagreb, 2004.

¹¹ Pokušaj podjeljivanja odriješnja ili saslušanje sakramentalne ispovijedi *bez vlasti reda* (kao u slučaju laika i đakona) ili *bez ovlasti vršenja sakramentalne vlasti* (kao u slučaju svećenika), jest kanonski kažnjivo djelo. Zakonodavac tako u kan. 1378, § 2, br. 3, § 3 promatra kršenje odredbe kann. 965–966 te određuje da tko ne može valjano podijeliti odriješnje, a ipak ga pokuša podijeliti ili saslušati sakramentalnu ispovijed, upada u kaznu obustave *unaprijed izrečene* kojoj se mogu dodati i druge kazne, ne isključivši izopćenje. Komentar kan. 1378, § 2, br. 3 i § 3 vidi u: Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 712–713. Ujedno je riječ o najtežim kažnjivim djelima (*delicta graviora*) protiv svetosti sakramenta pokore koja su pridržana Svetoj Stolici (*delicta reservata*) kako to i predviđa KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis, čl. 4, § 1, br. 2, u: AAS, 102 (2010.) 7, 419–434. O ispovijedi bez ovlasti u slučaju opće zablude ili pozitivne i vjerojatne dvojbe vidi kan. 144, § 2 (usp. kan. 966).

dva načina: ili *po samome pravu*¹² ili *dopuštanjem mjerodavne vlasti* prema odredbi kan. 969 (usp. kan. 966, § 2).

Prema odredbi kan. 969, § 1 samo je *mjesni ordinarij* (npr. dijecezanski biskup, dijecezanski upravitelj, generalni vikar, biskupski vikar, itd., usp. kan. 134, § 1 i § 2) mjerodavan dati bilo kojem prezbiteru ovlast da ispovijeda sve vjernike, u okviru vlastitog područja. Prezbiteri, članovi redovničkih ustanova, a isto tako i članovi družbâ apostolskog života, ne smiju se služiti tom ovlašću bez barem pretpostavljenog dopuštenja svojeg poglavara. Poglarav redovničke ustanove ili družbe apostolskog života mjerodavan je dati bilo kojem prezbiteru, pa i biskupijskom, ovlast ispovijedanja, ali samo s obzirom na vlastite podložnike i druge koji danonoćno borave u kući ustanove ili družbe (usp. kan. 968, § 2 i kan. 969, § 2). »Dosljedno tome, ovlast ispovijedanja mogu dati: mjesni poglarav, u okviru kuće koja mu je povjerena; provincijalni poglarav, u svim kućama provincije; generalni poglarav u svim kućama ustanove ili družbe.«¹³

Mjerodavna vlast prije svega mora utvrditi *prikladnost* – doktrinarnu, moralnu i pastoralnu – prezbiterâ kojima se namjerava dati ovlast ispovijedanja. Doktrinarna prikladnost mora proizaći na pozitivan način, preko (ispovjedničkog) ispita, osim ako je njihova prikladnost poznata na drugi način (usp. kan. 970). Za davanje *trajne ovlasti* ispovijedanja prezbiteru mjesni ordinarij prije treba pitati za mišljenje, ako je moguće, ordinarija tog prezbitera, iako dotični u njegovoj oblasti ima prebivalište ili boravište (usp. kan. 971). Ovlast ispovijedanja može se dati bilo na *neodređeno*, bilo na *određeno vrijeme* (usp.

¹² Subjekti ovlasti »*po samom pravu*« su: rimski prvosvećenik, kao vrhovni pastir opće Crkve; kardinali, bez ikakvog ograničenja; biskupi koji »s obzirom na valjanost« mogu održavati svuda bilo kojeg pokornika, ali se »s obzirom na dopuštenost« trebaju suzdržati od ispovijedanja vjernika, ako to u pojedinačnom slučaju uskrati dijecezanski biskup; svi oni koji imaju trajnu ovlast ispovijedanja: bilo snagom službe, bilo snagom dopuštenja ordinarija mjesta inkardinacije ili mjesta prebivališta mogu tu ovlast vršiti svugdje, osim ako to u pojedinačnom slučaju uskrati mjesni ordinarij (usp. kan. 967, § 2; 974, §§ 2 i 3); svećenici, članovi redovničkih ustanova ili kleričkih družbâ apostolskog života papinskog prava, koji imaju, po samom pravu ili snagom dopuštenja mjerodavnog poglavara, trajnu ovlast ispovijedanja. Usp. Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 193–194. Subjekti ovlasti *snagom službe* su: mjesni ordinarij: dijecezanski biskup i prelati koji su s njim izjednačeni (područni prelat, područni opat, apostolski vikar, apostolski prefekt i apostolski administrator administrature za stalno osnovane), dijecezanski upravitelj, generalni i biskupski vikar; kanonik pokorničar; župnik, župni upravitelj; rektor sjemeništa; kapelan (usp. kan. 564); poglarav (viši i niži) redovničke ustanove ili družbe apostolskoga života, ako su kleričke papinskoga prava imaju ovlast ispovijedati svoje podanike i druge koji danonoćno borave u kući ustanove ili družbe. Usp. *Isto*, 194–195.

¹³ Usp. *Isto*, 196.

kan. 972). Trajna ovlast ispovijedanja treba se dati *napismeno* (usp. kan. 973). Svećeniku za kojeg se utvrdilo da je prikladan, ordinarij *može uskratiti ovlast* ispovijedanja samo ako za to postoje posebno teški razlozi. Protiv eventualne samovoljne uskrate, zainteresirani svećenik može uložiti utok upravnim putem (usp. kann. 1732–1739).¹⁴

Prestanak ovlasti ispovijedanja može se dogoditi *opozivom* (usp. kan. 974), a i »*po samom pravu*« na druge načine (usp. kan. 975). Generalni princip prestanka ovlasti ispovijedanja vezan je uz način na koji je ona dobivena (npr. gubitak crkvene službe, gubitak prebivališta, ekskordinacija itd.). Ovlast ispovijedanja prestaje ako mjesni ordinarij, a isto tako i poglavar (usp. kan. 969), snagom svog autoriteta *opozovu* ovlast danu za ispovijedanje, a što mogu uvijek učiniti. Ipak, opoziv se treba opravdati *važnim razlogom*, napose ako je riječ o trajnoj ovlasti (usp. kan. 974, § 1). Ako je opoziv donio mjesni ordinarij (ordinarij mjesta inkardinacije ili mjesta prebivališta), prezbiter gubi tu ovlast *posvuda*, jer prestaje temelj za proširenje ovlasti *posvuda*. Ako je tu ovlast opozvao neki drugi mjesni ordinarij, prezbiter je gubi samo na području opozivatelja (usp. kan. 974, § 2). Svaki mjesni ordinarij koji opozove ovlast za ispovijedanje danu nekom prezbiteru treba o tome obavijestiti ordinarija koji je vlastit prezbiteru po inkardinaciji ili, ako je riječ o članu redovničke ustanove ili družbe apostolskog života, njegova mjerodavnog poglavara (usp. kan. 974, § 3). Ako ovlast ispovijedanja opozove vlastiti viši poglavar, prezbiter posvuda gubi ovlast ispovijedanja prema članovima ustanove. Ako tu ovlast opozove drugi mjerodavni poglavar, gubi je samo prema podložnicima njegove oblasti. Prestanak ovlasti ispovijedanja o kojoj se govori u kan. 967, § 2, tj. ovlasti proširene »*po samom pravu*« svugdje, može se ostvariti u suglasju sa spomenutim kanonom ne samo opozivom nego i gubitkom službe (odreknućem, premještajem, uklanjanjem i oduzećem) ili ekskordinacijom; gubitkom prebivališta. Za one, pak, koji su udareni cenzurom (popravnom kaznom), treba obdržavati odredbe kann. 1331–1335.¹⁵

Prema odredbi kan. 976 svaki svećenik, ako i nema ovlast ispovijedanja, ako je i izopćen ili kažnjen zabranom bogoslužja (kan. 1335), ako je i izgubio klerički stalež (kan. 290, br. 2–3), ako je i otpadnik, krivovjernik ili raskolnik (kan. 1364), *valjano i dopušteno odrješuje* od svih cenzura i grijeha sve pokornike koji se nalaze u *smrtnoj pogibelji*, premda je prisutan ovlašten svećenik. Prema kan. 977, u smrtnoj pogibelji valjano je odrješenje sukrivca u grijehu protiv še-

¹⁴ Usp. *Isto*, 197.

¹⁵ Usp. *Isto*, 198–199.

ste Božje zapovijedi, no odrješenje izvan smrtne pogibelji je nevaljano te ujedno sačinjava i najteže kažnjivo djelo (*delicta graviora*) protiv kojeg je predviđeno izopćenje *unaprijed izrečeno* pridržano Apostolskoj Stolici (usp. kan. 1378, § 1).¹⁶

Kod vršenja ovlasti sakramentalne vlasti, tj. ovlasti odrješenja, treba razlikovati situaciju kada svećenik odrješuje od grijeha prikladno raspoloženog pokornika od situacije kada svećenik odrješuje pokornika od grijeha koji je ujedno kažnjivo djelo. Kao što je općepoznato, svaki grijeh nije kažnjivo djelo, ali svako kažnjivo djelo je grijeh. Pojmove *grijeh* i *kažnjivo djelo* treba razlikovati zbog tehničkih i pravnih razloga, naime, ne može se svaki grijeh opteretiti kaznenom mjerom, nego se to želi učiniti samo onda kada je nužno zaštititi, sačuvati, obraniti, povećati i usavršiti zajednicu vjernika.¹⁷

U slučaju izvršenja pobačaja riječ je o velikom grijehu i o kažnjivom djelu za koji je predviđena najteža kanonska kaznena mjera izopćenja, *unaprijed izrečena* (usp. kan. 1398). Izopćenje je jedna od *popravnih kazni* ili *cenzura*, stoga je opravdano postaviti pitanje o mogućnosti odrješenja od cenzure.

2. Odrješenje od cenzure

Cenzura je kazna koja krštenom i upornom počinitelju kažnjiva djela uskraćuje izvjesna duhovna i s duhovnim povezana dobra, dok se ne pokori i ne dobije odrješenje.¹⁸ Razlikujemo tri cenzure: *izopćenje*, *obustava*, *zabrana bogo-sluz̄ja* (usp. kann. 1331–1335).¹⁹ Osobitost je cenzure da ona ne prestane sama od sebe, nego prestane samo njezinim otpuštanjem, koje daje mjerodavna vlast. Otpuštanje je, dakle, bitno povezano s ponašanjem krivca, tj. otpuštanje cenzure ne može se dati sve dok krivac ne odustane od tvrdokornosti (usp. kan. 1358, § 1).

Za otpuštanje crkvene kazne, pa tako i cenzure, svakako je potrebno razlikovati otpuštanje kazne u *izvanjskom području* od otpuštanja kazne u *unutrašnjem području*. »Kod toga valja svratiti pozornost da onaj tko ima ovlast otpustiti kaznu u izvanjskom području, može je vršiti i u unutrašnjem te, ako

¹⁶ Usp. *Isto*, 199–200. Također usp. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis, čl. 4, § 1, br. 1, 419–434.

¹⁷ Usp. Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, Đakovo, 2004., 5.

¹⁸ Usp. *Codex Iuris Canonici*, PII X P. M. iussu digestus, Benedicti P. XV auctoritate promulgatus, can. 2241, § 1, u: AAS, 9 (1917), pars II; hrvatski prijevod: *Kodeks kanonskoga prava s izvorima 1917.*, kan. 2241, § 1, Zagreb, 2007.

¹⁹ Više o cenzurama vidi u: Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, Venezia, 2008., 187–207.

je obdaren dužnom ovlašću ispovijedanja, i u unutrašnjem sakramentalnom području.«²⁰ Naime, »crkvena vlast upravljanja, koja je u biti jedinstvena, vrši se na dvostrukom polju ili sektoru, koji se u kanonskim izrazima zovu *izvanjsko* i *unutrašnje područje*. U izvanjskom području Crkva izravno slijedi opće dobro vjernika, dok u unutrašnjem ona upravo smjera na dobro duša. Nije uvijek lako razlikovati što se odnosi na jedno, a što na drugo područje. Općenito se može reći da izvanjskom području pripada sve ono što se tiče stege, reda, javnih međusobnih odnosa vjernika i odnosa prema vlasti i općeg dobra. Naprotiv, unutrašnjem području, koje je tipično za Crkvu, pripada sve ono što se odvija u nutрини savjesti i ima izravni odnos s Bogom, kao i tajna djelovanja sve dok su takva. Izvanjsko područje može biti *sudsko* (parnično i kazneno). Unutrašnje područje može biti *sakramentalno* i *izvansakramentalno*; sakramentalno područje je vlastito područje sakramenta pokore (usp. kann. 1079, § 3; 1080, § 1; 1082, § 2; 1355, § 2; 1357, § 1).«²¹

S obzirom na temu istraživanja, riječ je o otpuštanju kazne u *unutrašnjem, sakramentalnom području*. Dakle, u slavlju sakramenta pomirenja *svaki svećenik, ispovjednik, treba imati na pameti kanonsku odredbu prema kojoj svatko tko sudjeluje u činjenju pobačaja upada, ako dođe do učinka, u kaznu izopćenja unaprijed izrečenu* (usp. kan. 1398) i da je za odrješenje od te kazne, cenzure, potrebno posjedovati ovlast. Zakonom ustanovljenu, a još *neproglāšenu kaznu*, poput cenzurā: izopćenja, obustava, zabrane bogoslužja, *unaprijed izrečenu*, a koja nije pridržana Apostolskoj Stolici,²² može otpustiti *samo ordinarij* svojim podložnicima i onima koji se nalaze na njegovu području ili su ondje počinili kažnjivo djelo, te svaki biskup, ali u sakramentalnoj ispovijedi (usp. kan. 1355, § 2).

Ordinarij tu ovlast za otpuštanje kazne, koja pripada vlasti upravljanja, ipak *može povjeriti drugima* (usp. kan. 137, § 1), npr. drugim svećenicima. Samim pravom ta ovlast, kao redovita (tzv. *redoviti slučajevi*), pripada *kanoniku pokorničaru*, bilo stolne crkve bilo zborne crkve, koji snagom službe može odrješivati na sakramentalnom području od unaprijed izrečenih neproglāšenih cenzura, koje nisu pridržane Apostolskoj Stolici (usp. kan. 508, § 1). Štoviše, ondje

²⁰ Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, 117.

²¹ Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, I, Francesco Catozzella – Arianna Catta – Claudia Izzi – Luigi Sabbarese (ur.), Roma, 2011., 177–178. Više o unutrašnjem području vidi u: Costantino Matteo FABRIS, *Il foro interno nell'ordinamento giuridico ecclesiale*, u: *Pravo Kanoniczne*, 58 (2015) 3, 29–64.

²² Izopćenja unaprijed izrečena koja nisu pridržana Apostolskoj Stolici su dva: 1. izopćenje otpadnika od vjere, krivovjernika ili raskolnika (kan. 1364, § 1); 2. izopćenje onoga tko sudjeluje u vršenju pobačaja, ako dođe do učinka (kan. 1398). Usp. Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 517; Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, 81.

gdje nema kaptola, dijecezanski biskup je dužan postaviti *svećenika za vršenje te službe* (usp. kan. 508, § 2). Isto tako ovlast ima i *kapelan* u bolnici ili zatvoru ili na putovanjima morem prema odredbi kan. 566, § 2.²³ U *izvanrednim slučajevima* »svaki svećenik, makar nema ovlasti za ispovijedanje, valjano i dopušteno odrješuje od svih cenzura i grijeha sve pokornike koji se nalaze u smrtnoj pogibelji, iako je prisutan ovlašten svećenik« (kan. 976). Isto tako, prema odredbi kan. 1357, § 1, »unaprijed izrečenu kaznu izopćenja ili zabrane bogoslužja koja nije proglašena može otpustiti ispovjednik u unutrašnjem sakramentalnom području, ako je pokorniku teško ostati u stanju teškoga grijeha za vrijeme potrebno da o tome odluči mjerodavni poglavar, uz obdržavanje propisa kan. 508 i kan. 976«²⁴.

3. Dosadašnja praksa povjeravanja ovlasti za odrješenje od grijeha pobačaja

Kako bi vjernici koji su upali u kaznu izopćenja *unaprijed izrečenu*, a ispravno raspoložene savjesti traže pomirenje s Bogom, mogli lakše dobiti otpuštenje kazne zbog pobačaja i zatim odrješenje od grijeha, ordinariji (redovito dijecezanski biskupi) su, u skladu s kanonskim odredbama (usp. kan. 137, § 2), za otpuštanje kazne davali ovlast *svim* ili *samo nekim* svećenicima.

Kao što je poznato, u većini biskupija i zemalja biskupi su ovlast te vrste podijelili vlastitim svećenicima zajedno s redovitom ovlašću ispovijedanja (usp. kan. 969), kao npr. u biskupiji Rima.²⁵ Ta je ovlast u hrvatskim okolnostima bila podijeljena široko i nitko od vjernika nije trebao ostati uskraćen odrješenja. Na primjer, na području Zagrebačke nadbiskupije u 2014. godini ovlast

²³ O redovitim slučajevima odrješenja od cenzura na unutrašnjem području više vidi u: Velasio DE PAOLIS – Davide CITO, *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di diritto canonico Libro VI*, Città del Vaticano, 2008., 268–269. Autentično tumačenje o redovitim slučajevima odrješenja od cenzura na unutrašnjem području vidi u: PONTIFICIO CONSIGLIO PER I TESTI LEGISLATIVI, La risposta dal 8. aprile 2014 (Prot. N. 14452/2014), u: <http://www.delegumtextibus.va/content/dam/testilegislativi/risposte-particolari/cic/Circa%201a%20facolt%C3%A0%20per%20assolvere%20censure%20%28can.%201357%20CIC%29.pdf> (23. V. 2017).

²⁴ O izvanrednim slučajevima odrješenja od cenzure na unutrašnjem području više vidi u: Velasio DE PAOLIS – Davide CITO, *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di diritto canonico Libro VI*, 269–272.

²⁵ Usp. PONTIFICIO CONSIGLIO PER I TESTI LEGISLATIVI, La risposta dal 29. novembre 2016 (Prot. N. 15675/2016), u: <http://www.delegumtextibus.va/content/dam/testilegislativi/risposte-particolari/cic/Circa%201a%20concessione%20della%20facolt%C3%A0%20di%20assolvere%20dall%27aborto%20nel%20n.%2012%20della%20lettera%20Misericordia%20et%20misera.pdf> (23. V. 2017).

se prema odluci Nadbiskupa protezala: »1. U svako vrijeme, dok slave sakrament pokore na: a) kanonike, prebendare, dekane; b) ispovjednike u katedrali, Mariji Bistrici i Trškom Vrhu; c) župnike i upravitelje župa za područje njihovih župa; d) poglavare kleričkih samostana za njihove samostanske crkve; e) ravnatelje (rektore) crkava za njihove crkve. 2. Sve svećenike koji imaju ovlast ispovjedanja u našoj Nadbiskupiji, dok slave sakrament pokore: a) u adventsko, božićno, korizmeno i vazmeno vrijeme; b) u pojedinim župama: tijekom misija, proštenja, klečanja, duhovnih obnova i drugih vjerničkih okupljanja 'cum magno populi concursu'.« U *Odluci* je bilo napomenuto i sljedeće: »Ispovjednicima skrećem pozornost na mogućnost otpuštanja od kazne izopćenja zbog pobačaja u hitnom slučaju, tj. ako je pokorniku teško ostati u stanju grijeha dok o tome ne odluči mjerodavni poglavar. U takvom slučaju, pod prijetnjom ponovnog upadanja u kaznu, pokornik se u roku od mjesec dana treba obratiti na mjerodavnog poglavara ili ovlaštenog svećenika; u međuvremenu neka se pokorniku nametne primjerena pokora i popravak sablazni. Ispovjednik se također može obratiti na višeg poglavara, bez spominjanja imena pokornika (kan. 1357, § 1, 2 ZKP).«²⁶

Sve do 8. prosinca 2015. godine, tj. do početka Izvanrednog jubileja Božjeg milosrđa, ovlast za odrješenje od grijeha, odnosno cenzure izopćenja zbog izvršenog pobačaja, dijecezanski biskupi davali su svećenicima *po službi* koju su obnašali ili *po pravu* ili *dopuštanjem*. Od 8. prosinca 2015. godine, tj. od početka godine Izvanrednog jubileja Božjeg milosrđa, papa Franjo je, kao vrhovni pastir opće Crkve, tu ovlast dao *svim svećenicima* najprije samo za vrijeme trajanja Godine milosrđa,²⁷ a nakon završetka Izvanrednog jubileja Božjeg milosrđa, tu je ovlast svim svećenicima produžio na neodređeni rok (usp. MeM 12).

Na takav su način ispovjednici dobili od pape Franje onu ovlast koju pravo Crkve traži za odrješenje pokornika od cenzure izopćenja unaprijed izrečenog prema odredbi kan. 1398 za grijeh pobačaja i, također, za mogućnost

²⁶ Usp. *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, 101 (2014.) 6, 463. Za neke druge biskupije vidi npr.: *Službeni vjesnik Požeške biskupije*, 18 (2014.) 4, 234–235; *Službeni vjesnik Varaždinske biskupije*, 18 (2014.) 4, 224.

²⁷ Usp. Santo Padre FRANCESCO, Lettera con la quale si concede l'indulgenza in occasione del Giubileo della Misericordia (1. IX. 2015.), u: https://w2.vatican.va/content/francesco/it/letters/2015/documents/papa-francesco_20150901_lettera-indulgenza-giubileo-misericordia.html (23. V. 2017.). O autentičnom tumačenju pisma vidi: PONTIFICIO CONSIGLIO PER I TESTI LEGISLATIVI, La risposta dal 24. novembre 2015 (Prot. N. 15208/2015), u: <http://www.delegumtextibus.va/content/dam/testilegislativi/risposte-particolari/cic/Circa%20la%20facolt%C3%A0%20di%20assolvere%20dal%20peccato%20di%20aborto%20concessa%20a%20tutti%20sacerdoti%20per%20l'Anno%20Giubilare.pdf> (23. V. 2017.).

održavanja od tog i drugih ispovjedenih grijeha. Riječ je, dakle, o ovlasti koja se temelji na vlasti rimskog prvosvećenika (usp. kann. 332–333) koju odsad pa nadalje mogu vršiti svi ispovjednici na sakramentalnom sudištu, tj. samo u kontekstu slavlja sakramenta pomirenja, a ne na izvansakramentalnom području, koju može vršiti zakonita crkvena vlast. Podjeljivanjem te ovlasti papa Franjo nije promijenio kanonsko kazneno pravo latinske Crkve glede kažnjivog djela pobačaja i kazne izopćenja *unaprijed izrečene*, nego je tim načinom podjeljivanja ovlasti želio postići svrhu olakšavanja podjeljivanja održavanja u sakramentalnom sudištu »kako nijedna zaprjeka ne bi stajala na putu između traženja pomirenja i Božjeg oprostjenja« (MeM 12).²⁸

4. Uvođenje »nove prakse« u svrhu postizanja praktičnih učinaka

Davanje ovlasti za održavanje od grijeha pobačaja svim svećenicima na neodređeno vrijeme ponajprije dovodi do učinka da tu ovlast dijecezanski biskupi odsada pa nadalje ne moraju povjeravati ispovjednicima (usp. kan. 137, § 1). Izraz »svim svećenicima«, koji je uporabljen u apostolskom pismu *Misericordia et misera*, ipak treba gledati u smislu kanonskih propisa (usp. kan. 965 i sljedeće). Da bi svećenik valjano održavao od grijeha, nije dovoljan samo svećenički biljeg, nego i ovlast vršenja sakramentalne vlasti prema vjernicima kojima daje održavanje. Prema tomu, u izrazu »svi svećenici« treba razumjeti samo one svećenike koji već imaju zakonitu ovlast vršenja sakramentalne vlasti prema vjernicima kojima daju održavanje, ili po samom pravu ili dopuštanjem mjerodavne vlasti.²⁹ U apostolskom pismu *Misericordia et misera* na to ukazuje izričaj da je riječ o svećenicima kojima se podjeljuje ovlast »snagom njihove službe« (MeM 12).³⁰ Stoga gubitkom ovlasti ispovijedanja prestaje i ovlast održavanja od grijeha pobačaja i održavanja od cenzure (izopćenja) u sakramentalnom sudištu.

Uvođenjem nove prakse na početku Godine milosrđa, kao i na njezinom zaključenju, ponajviše se želi staviti naglasak na *gestu da se bude što bliže vjer-*

²⁸ Također usp. PONTIFICIO CONSIGLIO PER I TESTI LEGISLATIVI, La risposta dal 29. novembre 2016 (Prot. N. 15675/2016).

²⁹ Usp. *Isto*.

³⁰ Usp. *Isto*. Upravo navedeni odgovor Papinskog vijeća za tumačenje zakonskih tekstova pojasnit će da je riječ o ovlasti za otpuštanje crkvene kazne koja se daje isključivo *ispovjednicima*, dakle *svećenicima koji već posjeduju legitimnu ovlast ispovijedanja grijeha*. Naime, i iz samog konteksta MeM 12, neupitno je da se može shvatiti da se ovlast daje svim svećenicima »snagom njihove službe« (ispovijedanja, op. a.), odnosno »vi eorum ministerii« (reconciliationis, op. a.).

nicima koji u svom srcu nose težak ožiljak zbog sudjelovanja u grijehu i kažnjivom djelu pobačaja, a iskreno se kaju i traže odrješenje od svećenika. Dakle, ovdje je novina samo *u praktičnom učinku*, tj. da se ne dogodi situacija u kojoj vjernik dolazi do svećenika da ga odriješi, a svećenik ga ne može odrješiti jer ne posjeduje ovlast, pa bi se pokornik možebitno zbog te situacije udaljio od Božje blizine i njegova milosrđa, a time i od blizine s Crkvom. Ponuđena »pravna blizina« i Božje milosrđe uvijek pretpostavljaju *obraćenje i promjenu života*, a isto tako nije dovoljno da pokornik samo ispovijedi svoje grijeha, nego je potrebno da donese i čvrstu odluku da će se popraviti. To je i cilj zadovoljštine ili sakramentalne pokore, koju nameće ispovjednik u ispaštanju počinjenih grijeha i u popravku pokornika. Ispovjednik je pokorniku stoga dužan predočiti svu težinu zločina pobačaja te mu prema prilikama treba odrediti odgovarajuću, ozbiljnu i spasensku pokoru. Zadovoljština je, kaže Ivan Pavao II., »završni čin koji kruni sakramentalni znak pokore... Koje je značenje te zadovoljštine koja se nudi ili pokore koja se vrši? To sigurno nije cijena koja se plaća za oprošteni grijeh ili za stečeno oprostjenje. Nikakva ljudska cijena ne može imati jednaku vrijednost za ono što se postiglo, a što je plod presvete Krvi Kristove. Djela su zadovoljštine [...] znakovi osobnog zalaganja koje je kršćanin prihvatio s Bogom, u sakramentu, da započinje novo postojanje (pa se, stoga, ne bi trebale svesti na neke formule koje treba recitirati nego se treba sastojati od djela bogoštovlja, ljubavi, milosrđa, popravka)... I nakon odrješenja ostaje u kršćaninu neki prostor sjene, koji se duguje ranama grijeha, nesavršenosti ljubavi u kajanju, slabljenju duhovnih sposobnosti, u kojima još uvijek djeluje zarazno žarište grijeha, s kojim se treba boriti sa samoprijegorom i pokorom. To je značenje ponizne, ali iskrene zadovoljštine.«³¹

Određena novost može se vidjeti *u subjektu koji daje ovlast*, jer dosad su tu ovlast redovito davali dijecezanski biskupi, a od početka Godine milosrđa tu je ovlast svim svećenicima podijelio papa Franjo, što kao vrhovni poglavar Katoličke crkve može uvijek učiniti (usp. kan. 331). Prema apostolskom pismu *Misericordia et misera* papa Franjo je ovlast svim svećenicima produžio na neodređeno vrijeme. Davanjem ovlasti za odrješenje i nakon zaključenja godine Jubileja Božjeg milosrđa papa Franjo želi i nadalje poticati vjernike koji su sudjelovali u grijehu i kažnjivom djelu da shvate težinu situacije u kojoj se nalaze te da po sakramentu ispovijedi i oprostjenja koje će dobiti promijene svoj život. Iz toga se vidi i Papina želja da Božje milosrđe ne bude zatvoreno samo u okvir

³¹ IVAN PAVAO II., *Reconciliatio et paenitentia – Pomirenje i pokora. Posinodalna apostolska pobudnica* (2. XII. 1984.), Zagreb, 1996., br. 31, III (dalje: RP).

jedne godine, nego da je ono otvoreno stalno. Takvim stavom ne relativizira se težina pobačaja kao ubojstva nerođenog djeteta, nego se vjerniku nudi blizina i što lakši put pomirenja s Bogom i Crkvom. U tom smislu papa Franjo u broju 12 apostolskog pisma *Misericordia et misera* kaže: »Želim još jedanput svom snagom naglasiti da je pobačaj težak grijeh, jer se njime dokida nevini život. Jednako snažno, međutim, mogu i moram ustvrditi da ne postoji grijeh koji Božje milosrđe ne bi moglo dohvatiti i uništiti ga kada nađe raskajano srce koje traži pomirenje s Ocem.«

Novine odrednice broja 12 apostolskog pisma *Misericordia et misera* pape Franje nisu u suprotnosti s važećim kanonskim propisima, nego odražavaju u jednom segmentu nov način podjeljivanja i stjecanja ovlasti za odrješenje od grijeha pobačaja i cenzure – izopćenja. No, i takav način davanja ovlasti za odrješenje od strane rimskog prvosvećenika nije potpuna novina. Primjerice, sud Apostolske pokorničarne, redovitom zamjениčkom vlašću rimskog prvosvećenika, podjeljivao je takve ovlasti. Tako je npr. 9. veljače 2010. godine Apostolska pokorničarna prečasnom generalnom ministru Reda manje braće apostolskim autoritetom produljila na naredno petogodište ovlasti koje on može po svom razboritom sudu subdelegirati upraviteljima redovničkih kuća i drugim svećenicima svoga reda koji se odlikuju znanjem i razborom, samo ako su svi zakonito potvrđeni za ispovijedanje vjernika. Među podijeljenim ovlastima stoji i sljedeća: »1. odriješiti pokornike od svih cenzura, to jest izopćenja i zabrane bogoslužja, koje nisu proglašene niti Apostolskoj Stolici pridržane.«³²

Papa Franjo snagom svoje službe (usp. kan. 331) ima vlast i imao je mogućnost, da je želio, ukinuti kaznu izopćenja *unaprijed izrečenu* za grijeh i kažnjivo djelo pobačaja te time riješiti pitanje podjeljivanja ovlasti za odrješenje *od kazne vezane uz grijeh*, ali to nije učinio jer i dalje smatra da je grijeh pobačaja kažnjivo djelo kojem se treba pridodati kanonska kaznena mjera izopćenja *unaprijed izrečena*. Dakle, kazna ostaje i dalje i to u formi izopćenja *unaprijed izrečenog*, kako bi se ukazalo na težinu tog grijeha, ali se načinom podjeljivanja ovlasti za odrješenje od kazne želi postići praktični učinak, iskazivanje blizine pokorniku.

Kako bi svećenik iskazao istinsku blizinu, bio »vodič, potpora i utjeha u praćenju pokornikâ na tome putu posebnoga pomirenja« (MeM 12) i postupao po kanonskom pravu, osim posjedovanja ovlasti od ispovjednika se očekuje da prepozna je li riječ doista kod pokornika o kaznenom djelu pobačaja. Drugim riječima, od ispovjednika se očekuje da kod pokornika poznaje elemente

³² SUD APOSTOLSKE POKORNIČARNE, Prot. N. 82/10. (*Otpis*, br. 1), od 9. II. 2010.

kažnjivog djela pobačaja: *objektivni, subjektivni i zakonski* element kažnjivog djela. Stoga i nadalje ostaje zadaća dijecezanskog biskupa da prije podjeljivanja ovlasti za ispovijedanje utvrdi i provjeri prikladnost – *doktrinarnu, moralnu i pastoralnu* – prezbitera kojima se namjerava dati ovlast za odriješnje (usp. kan. 970),³³ a time i poznavanje kanonskoga kaznenog prava, posebno elemenata kažnjivog djela pobačaja (kan. 1398).

5. Poznavanje elemenata kažnjivog djela pobačaja u slavlju svete ispovijedi

Zakonodavac u kan. 1397 promatra sva kažnjiva djela protiv života i slobode čovjeka općenito,³⁴ a u kan. 1398 posebno kažnjivo djelo protiv još nerođenog života, to jest kažnjivo djelo pobačaja.³⁵ Uz sva druga nastojanja Crkva i preko kanonskoga kaznenog prava budi u vjernicima svijest da je kod namjerno izvršenog pobačaja riječ o ubijanju ljudskoga života³⁶ te da se time čini *teški grijeh i kažnjivo djelo* koje postoji kad god se uništi, na bilo koji način i s bilo kojim sredstvom, nezreli zametak, pa i u majčinom krilu, neovisno o vremenu začeća.³⁷ U općeprihvaćenom nauku »pobačaj je prekid trudnoće, naravni ili voljni, preko izbacivanja začeto g bića, s dosljednom smrću istoga, koje nije sposobno živjeti izvan maternice«³⁸. Papa Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium vitae* naučava: »Vlašću koju je Krist dao Petru i njegovim nasljednicima, u zajedništvu s biskupima Katoličke crkve, potvrđujem da je izravno i hotimično ubojstvo ne dužnog ljudskog bića uvijek teško nemoralno.« »Izravni pobačaj, tj. hotimični

³³ Usp. Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 196.

³⁴ Komentar kan. 1397 vidi u: Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 730–731; Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 495–505; Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, 177–178.

³⁵ Komentar kan. 1398 vidi u: Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 731–734; Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 505–517; Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, 178–184; Zdenko ILIĆ, Pobačaj i kazna izopćenja, u: *Služba Božja*, 57 (2017.) 2, 254–260.

³⁶ Određujući kažnjivo djelo pobačaja u kan. 1398 Crkva štiti *naravno pravo* da svako ljudsko biće ima pravo živjeti od trenutka svojeg začeća. To pravo često je nijekano u zakonima današnjih državnih uređenja i doista nije priznato u jako sekulariziranom društvu. Usp. Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 515.

³⁷ Papinska komisija za vjerodostojno tumačenje zakonodavnih tekstova o dvojbi podrazumijeva li se pod pobačajem u kan. 1398 samo izbacivanje nezrelog zametka ili i ubojstvo istoga učinjeno na bilo koji način i u bilo koje vrijeme od začeća, dala je niječan odgovor na prvi dio, a potvrđan na drugi. Usp. *Communicationes*, 20 (1988.) 1, 77; AAS, 80 (1988.) 13, 1818–1819.

³⁸ Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 732. Usp. Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, 180.

kao cilj ili sredstvo, sačinjava uvijek teški moralni nered, jer sadrži namjerno ubojstvo nedužnog ljudskog bića.³⁹«

Pobačaj, koji je pokušao bilo kojim sredstvom, kažnjava se izopćenjem *unaprijed izrečenim*, koje pogađa samo ako dođe do učinka. Ako do učinka ne dođe, onda je riječ samo o pokušaju pobačaja (usp. kan. 1328). Da bi netko upao u kaznu izopćenja zbog grijeha pobačaja, Luigi Chiappetta donosi da se moraju ostvariti sljedeći uvjeti: 1. mora se raditi o *izravnom pobačaju*, to jest svjesno željenom od majke i, dosljedno tome, izravnom, izvršenim sredstvom koje je »po sebi« sposobno da ga proizvede. Takvo sredstvo nije: a) *spontani pobačaj* – naravni događaj do kojeg dolazi zbog različitih uzroka; b) *neizravni pobačaj* – koji nije zamišljen kao cilj, ali slijedi kao sekundarni i slučajni učinak iz čina i okolnosti učinjenih radi nekog drugog cilja i prijekne potrebe (npr. da se spasi život majke)⁴⁰; 2. mora biti riječ o kažnjivom djelovanju za koje je *netko uvelike odgovoran zbog zlonamjernosti* (usp. kan. 1321, § 1). Dosljedno tomu, neka *izuzimajuća* okolnost (usp. kan. 1323)⁴¹ umanjuje tešku odgovornost i time izuzima od svake kazne, a *ublažavajuća* okolnost ne izuzima od kazne, ali je nužno ublažuje ili zamjenjuje (usp. kan. 1324, § 1) te time isključuje mogućnost kazne unaprijed izrečene (usp. kan. 1324, § 3), premda, naravno, ne isključuje grijeh.⁴² U kanonskom smislu za počinjenje kažnjivog djela mora biti *sigurno* da je pobačaj izvršen, što ostaje upitno u slučajevima u kojima se osoba koristi kontracepcijskim sredstvima koja osim kontraceptivnog imaju i abortivno djelovanje, bilo ono interceptivne ili kontragestivne naravi. Težina namjere da se, ukoliko do njega ipak dođe, počinji pobačaj time se jasno ne umanjuje, posebno ako je osoba svjesna karaktera sredstva što ih uzima ili koristi, no ipak u tim slučajevima dvojbena je počinjenje kažnjivog djela budući da se ne može sa sigurnošću dokazati da je do začeca došlo, a time zatim i do uništenja začetoga ljudskog bića.⁴³ Također, iako se s

³⁹ IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae – Evanđelje života. Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života* (25. III. 1995.), Zagreb, 1995., br. 62 (dalje: EV).

⁴⁰ U katoličkoj moralnoj tradiciji riječ je o tzv. činu s dvostrukim učinkom (*actus cum duplici effectu*), primjenjivom samo ukoliko se za to ispune točno određeni uvjeti (obično se navode četiri uvjeta koji se ostvaruju simultano), a vrijedi u slučajevima *neizravnog pobačaja*, primjerice u situacijama kancerogenog gravidnog uterusa i ektopične trudnoće. O tome primjerice vidi u: SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Chiarificazione sull'aborto procurato, u: *L'Osservatore Romano*, II. VII. 2009., 7.

⁴¹ Npr. slučaj vjernika koji bez krivnje nije znao da krši zakon ili zapovijed ili koji nije navršio šesnaest godina života. Usp. Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 516.

⁴² Usp. Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, 733; Nikola ŠKALABRIN, *Kaznene mjere u Crkvi*, 183.

⁴³ Budući da je riječ o zakonu koji određuje kaznu, podložan je uskom tumačenju (usp. kan. 18). Usp. Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 533.

moralne strane težina tih čina izjednačuje s pobačajem (usp. EV 63), *pobačaj* se po sebi ne bi odnosio i na izravno ubojstvo zametaka u epruveti koji još nisu preneseni u maternicu majke, što se, iako ne uvijek hotimično, često događa prigodom tzv. umjetne oplodnje.⁴⁴ Za kanonsko kazneno-pravno određenje naspram takvih sve češćih pojava, kanonisti su suglasni da bi očito bilo potrebno konfigurirati jedno novo kažnjivo djelo, donijeti jednu novu kaznenu normu.⁴⁵

Kazna izopćenja nedvojbeno pogađa sve koji su fizički sudjelovali na izravan i učinkovit način da do pobačaja dođe, tzv. *potrebne suradnike*: liječnika, anesteziologa, medicinsku sestru počiniteljicu (usp. kan. 1329, § 2). Doktrina o upadanju u kaznu izopćenja tzv. *moralnih sukriovaca*, odnosno *poticatelja* na grijeh i kazneno djelo (npr. muža, roditelja, rodbine, prijatelja i dr.) ne iznosi jedinstveno mišljenje. Stoga smatramo da bi njihovo upadanje u kaznu izopćenja, odnosno *moralnu odgovornost*, trebalo procjenjivati u pojedinačnom slučaju, tj. utvrditi je li *poticatelj* doista bio *uvelike moralno odgovoran* tako da bez njega kažnjivo djelo ne bi bilo počinjeno (usp. kan. 1329, § 2).⁴⁶

U kaznu izopćenja, unaprijed izrečenu, prekršitelj upada samim počinjenjem te nije potrebno da takva kazna bude i proglašena. Izopćenje je crkvena kazna, cenzura, kojom se vjernika isključuje iz zajednice vjernika s kanonskim učincima koji su u kan. 1331 točno određeni na način da se u § 1 određuju *zajednički učinci* za svako izopćenje: »Izopćenomu je zabranjeno: 1° svako služiteljsko sudjelovanje u slavljenju euharistijske žrtve ili u bilo kojim drugim bogoštovnim obredima; 2° slaviti sakramente ili blagoslovine i primati sakramente; 3° obavljati bilo koje crkvene službe ili služenja ili zadaće ili vršiti čine upravljanja«, a u § 2 navode se učinci *vlastiti* izopćenju koje je *izrečeno* ili *proglašeno* sudskom presudom ili upravnom odlukom: »Ako je izopćenje izrečeno ili proglašeno, krivac: 1° ako bi htio raditi protiv propisa § 1, br. 1, treba da se udalji ili treba da se prestane s bogoslužnim činom, osim ako to priječi važan razlog; 2° nevaljano vrši čine upravljanja koji, prema odredbi § 1, br. 3, nisu dopušteni; 3° ne smije se služiti prije stečenim povlasticama; 4° ne može valjano steći dostojanstvo, službu ili koju drugu zadaću u Crkvi; 5° ne stječe plodove dostojanstva, službe, bilo koje zadaće, mirovine koju bi zaista imao u Crkvi.« Ako je počinitelj *klerik*, osim izopćenja unaprijed izrečenog koje je propisano

⁴⁴ Isto. Više o navedenoj problematici oplodnje *in vitro* i hotimičnom uklanjanju embrija vidi u: KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dignitas personae. Dostojanstvo osobe. Naputak o nekim bioetičkim pitanjima*, Zagreb, 2009., br. 14–15; 22–24.

⁴⁵ Usp. Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 534.

⁴⁶ Usp. Isto, 515.

za sve, postaje nepravilan za vršenje svetih redova (usp. kan. 1044, § 1, br. 3) od čega je oprost pridržan Apostolskoj Stolici (kan. 1047, § 2, br. 2), a redovnik se otpušta iz ustanove (usp. kan. 695, § 1).⁴⁷

Dakle, onome tko je upao u kaznu *izopćenja* zabranjeno je slaviti i primati sakramente, isto mu je zabranjeno i u odnosu na sakrament pokore, dokle god od te kazne nije odriješen. Štoviše, budući da kazna *izopćenja* pripada popravnim kaznama, kako bi se kazna otpustila potrebno je najprije da se počinitelj pokaje za kažnjivo djelo i popravi štetu, a što je ujedno uvjet za valjano primanje sakramenta pokore. Prema tomu, onaj tko je udaren kaznom *izopćenja*, dokle god ona traje, ne samo da nedopušteno prima sakrament pokore nego čini to i nevaljano. Onome tko odstupi od tvrdokornosti, dakle, pokaje se za kažnjivo djelo, prikladno popravi štetu i sablazan ili barem ozbiljno to obeća, ne može se uskratiti odrješenje od cenzure (usp. kan. 1358, § 1).⁴⁸

Odabirom popravne kazne (cenzure) za izvršeni pobačaj crkveni zakonodavac pokazuje da mu je glavni i izravni cilj postići da se krivac popravi. Budući da je riječ o kazni unaprijed izrečenoj *a neproglašenoj*, kajanje se pokazuje poglavito na unutarnjem području i to u sakramentu svete ispovijedi. Put, dakle, milosnoga opraštanja grijeha pobačaja i odrješenja od kazne sakrament je svete ispovijedi, što ga papa Franjo naziva putem »posebnog pomirenja« (MeM 12). Na tom putu posebnog pomirenja, s obzirom na težinu grijeha pobačaja, služitelj sakramenta pokore posebno je pozvan obdržavati kann. 978–981 u kojima su donesene neke pravno-pastoralne smjernice za ispovjednike, odnosno naglašava se potreba da svećenik u ispovijedanju bude svjestan da ima ulogu suca, liječnika, učitelja, oca.

Posebna tematika usko povezana s promišljanjem o crkvenoj kazni vezanoj uz grijeh pobačaja odnosi se i na činjenicu postojanja građanskih zakona koji dopuštaju pobačaj. Stoga će Crkva u tom slučaju nastaviti isticati da se vjernik nikada ne smije pokoriti zakonu nepoštenom u sebi, ni sudjelovati u širenju javnoga mnijenja koje promiče takav zakon, ni za njega glasovati, kao ni sudjelovati u primjeni takvog zakona. Na isti način Crkva će neopozivo braniti pravo svake osobe, poput liječnika i medicinskih sestara, da ne bude prisiljena sudjelovati u pobačaju i na takav način morati birati između Božjeg zakona i vlastite profesionalne situacije.⁴⁹

⁴⁷ O učincima više vidi u: Bruno Fabio PIGHIN, *Diritto penale canonico*, 193–199.

⁴⁸ Više vidi u: *Isto*, 272.

⁴⁹ Usp. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Declaratio de abortu procurato*, br. 22, u: AAS, 66 (1974.) 12, 730–747.

Ta izjava Crkve *teško* će obvezivati u savjesti vjernika⁵⁰ na način da onaj tko čini suprotno – promičući takav zakon, glasujući za njega, primjenjujući ga – tvrdokorno ustraje u očitom teškom grijehu te mu se ne smije dopustiti primanje svete pričesti (usp. kan. 915). Vjernik takvim *javnim* odstupanjem od istina što ih je Učiteljstvo definitivno predložilo (usp. kan. 750, § 2) sam sebe isključuje iz punog crkvenog zajedništva (usp. kan. 205), a čime ujedno čini i kažnjivo djelo (usp. kan. 1371). Biskupi Američke biskupske konferencije (USCCB) više su puta s tim u vezi pojedinačno podsjetili na nedvojbeni crkveni nauk,⁵¹ naglasivši da katolički političari, kao i oni koji ih podržavaju, unatoč tomu što poznaju učenje Crkve, ipak podupiru vršenje pobačaja, čine očito teški grijeh koji je uzrok najteže sablazni drugima te da se stoga takve osobe ne smiju pripustiti primanju svete pričesti.⁵² Riječ je i o pitanju *ispravno oblikovane savjesti*, budući da bi vjernik sam trebao biti svjestan teškoga grijeha u kojem se nalazi i ne pričestivati se dokle god ne obavi sakramentalnu ispovijed (usp. kan. 916). Dakle, glede vjernika koji pristaju uz takve zakone, za njih glasuju, promiču ih ili primjenjuju, potrebno je istaknuti da, iako ne sudjeluju možda materijalno u izvršenju pobačaja, ipak teško griješe u savjesti te, kada u tome očito i tvrdokorno ustraju, postoji kanonsko-pravni temelj da im se uskrati primanje svete pričesti.⁵³

Naravno, za Crkvu, svjesnu društvenog i političkog realiteta u kojemu djeluje, ipak je nedvojbeno, a u slučajevima kada neće biti moguće otkloniti ili potpuno dokinuti zakon o pobačaju koji je već na snazi ili predložen za glasanje, da »jedan zastupnik, čije bi osobno apsolutno protivljenje pobačaju bilo jasno i svima poznato, dozvoljeno ponudi vlastitu potporu prijedlozima koji smjeraju smanjenju štete nekog zakona te da smanji negativne učinke na razini kulture i javne moralnosti (EV 73)«⁵⁴.

⁵⁰ *Isto*, br. 4: »Patet igitur hac Declaratione graviter onerari fidelium conscientias.«

⁵¹ Usp. Charles J. REID, Jr. – Gregory C. SISK, Abortion, Bishops, Eucharist, and Politicians: A Question of Communion, u: *The Catholic Lawyer*, 43 (2004.) 2, 255–288.

⁵² Iako u odnosu na drugu problematiku, Crkva je jasno elaborirala kriterije za primjenu odredbe kan. 915 i uskratu primanja svete pričesti, a isti su i ovdje primjenjivi. Usp. PONTIFICIO CONSIGLIO PER I TESTI LEGISLATIVI, La Dichiarazione circa l'ammissibilità alla santa comunione dei divorziati risposati (7. VII. 2000.), u: *Communicações*, 32 (2000.) 2, 159–162.

⁵³ Sud o tome ovisit će od slučaja do slučaja, kao što je to vidljivo i u odluci američkih biskupa iz 2004. godine, koji su se složili da u slučaju tzv. *pro-choice* političara, pojedinačni biskup ima pravo odlučiti kako postupiti, kao i donijeti kanonske propise glede takvih slučajeva. Usp. Charles J. REID, Jr. – Gregory C. SISK, Abortion, Bishops, Eucharist, and Politicians: A Question of Communion, 287. Također usp. Raymond Leo BURKE, Canon 915: The Discipline Regarding the Denial of Holy Communion to Those Obstinate Persevering in Manifest Grave Sin, u: *Periodica De Re Canonica*, 96 (2007.) 1, 3–58.

⁵⁴ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE (ur.), *Doktrinarna nota o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu* (24. XI. 2002.), Zagreb, 2003., br. 4.

6. Zadaće ispovjednika kod odrješenja od grijeha pobačaja

Katekizam Katoličke Crkve uči da svećenik, slaveći sakrament pokore, »vrši službu Dobrog pastira koji traži izgublenu ovcu, Dobrog Samarijanca koji liječi rane, Oca koji čeka izgubljenog sina te ga pri povratku prihvaća, kao i službu pravednog Suca koji ne pravi razlike među osobama i čiji je sud u isti mah pravedan i milosrdan«⁵⁵. Kod ispovijedanja grijeha pobačaja i odrješenja od cenzure izopćenja, svećenik je na poseban način pozvan biti znak i sredstvo Božje milosrdne ljubavi prema grešniku, službenik Božjeg opraštanja koji se sjedinjuje s Kristovom naukom i ljubavlju, ostaje ljubitelj istine i vjeran učiteljstvu Crkve, strpljivo vodi pokornika prema izlječenju i punoj zrelosti (usp. KKC 1466). Na to su svećenike nedavno upozorili i biskupi Zagrebačke crkvene pokrajine u *Pismu o sakramentu svete ispovijedi na početku korizme 2017. godine*⁵⁶ riječima: »Neka ispovjednik u susretu s osobom koja je počinila grijeh pobačaja, kao i u svakome ispovijedanju, bude svjestan da jednako vrši ulogu suca i liječnika te da ga je Bog istodobno postavio za služitelja i Božje pravednosti i milosrđa, da bi radio za Božju čast i za spasenje duša (usp. kan. 978, § 1). Kao sudac, ispovjednik provodi nutarnju parnicu i proglašava presudu, primjenjujući ne ljudski, nego vrhovni propis Božjega zakona i milosrđa. Kao liječnik donosi dijagnozu bolesti duha, propisuje prikladne lijekove, ozdravlja rane i boli nanesene grijehom (usp. *Red pokore*, br. 10a; Ivan Pavao II., *Pomirenje i pokora*, br. 31, III). Ispovjednik je i učitelj, koji poučava pokornika o obvezama koje ga očekuju, rješava dvojbe, popravlja pogreške, predlaže prikladne savjete, 'prosvjetljuje njegovu dušu'. Međutim, svećenik je u ispovijedi prije svega otac kojemu pokornik s punim povjerenjem može otvoriti svoje srce. Kao otac, u Božje ime prihvaća svu izgublenu djecu, preporučajući je za život milosti (usp. *Red pokore*, br. 10c). Dakle, 'ispovjednik nije gospodar, već službenik Božjega praštanja' (KKC, br. 1466).«⁵⁷

Biskupi u *Pismu* potiču ispovjednika da se treba »pobrinuti da ispovijed bude cjelovita, pri čemu, ako je potrebno, mora pokorniku postavljati i pitanja

⁵⁵ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (ur.), *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 2016., br. 1465 (dalje: KKC).

⁵⁶ Pismo biskupa Zagrebačke crkvene pokrajine na tragu je sličnih intervenata drugih biskupa koji su se istom prigodom odlučili obratiti klericima i ostalim vjernicima svojih partikularnih Crkava, primjerice vidi u: Marcello SEMERARO, Di fronte a un cuore pentito. L'assoluzione del peccato di aborto, u: *L'Osservatore Romano*, 2. XII. 2016., 7; Marcello SEMERARO, Generare speranza e fiducia in Dio, u: *Il Regno (Documenti)*, 42 (2016.) 21, 672–675.

⁵⁷ BISKUPI ZAGREBAČKE CRKVENE POKRAJINE, Pismo biskupâ Zagrebačke crkvene pokrajine o sakramentu svete ispovijedi na početku korizme 2017. godine, br. 6.

kojima bi se ispravno utvrdila moralna odgovornost. U toj osjetljivoj materiji ispovjednik mora uvijek postupati razborito i oprezno, vodeći računa o položaju i dobi pokornika, o okolnostima, te se kloniti ispitivanja o imenu eventualnoga sukrivca (usp. kan. 979), bez obzira na počinjeni grijeh.«⁵⁸

Pozivajući se na odredbe važećeg Zakonika, biskupi u *Pismu* podsjećaju da je ispovjednik dužan pokorniku predočiti svu težinu grijeha pobačaja te mu, prema okolnostima, treba odrediti odgovarajuću, ozbiljnu i spasensku pokoru, koja treba biti razmjerna težini i broju grijeha, pazeći na pokornikovo stanje, a pokornik ju je obvezan osobno ispuniti (usp. kan. 981). Dakle, nije dovoljno da pokornik ispovijedi svoje grijehe za koje se kaje, nego je *potrebna i nakana*, odnosno *odluka* da će se popraviti (usp. kann. 959; 987), kao i da popravi sablazan i štetu koju je grijeh prouzročio. Jedini redoviti način pomirenja s Bogom i Crkvom jest pojedinačna i cjelovita ispovijed i odrješenje (usp. kan. 960).⁵⁹

Ako ispovjednik ne sumnja u raspoloženje pokornika koji moli odrješenje, on mu ne smije ni uskratiti ni odložiti odrješenje (usp. kan. 980). U protivnom, osim što bi svojevolumno raspolagao sakramentom koji pripada božanskom pokladu (usp. kan. 841), teško bi prekršio sveto pravo pokornika (usp. kan. 213). Kada svećenik, po propisu prava, u sakramentalnom sudištu odrješuje prikladno raspoloženog pokornika od izopćenja, *unaprijed izrečenog*, ne treba mijenjati obrazac odrješivanja, nego je dosta da namjerava odriješiti i od cenzure (izopćenja). Prije nego što odriješiti od grijeha, ispovjednik može ipak odriješiti od izopćenja obrascem što se donosi za odrješenje izvan sakramenta pokore, a obrazac se nalazi u *Dodatku I.*, br. 2. *Reda pokore*, te glasi: »Vlašću koja mi je dana odrješujem te od sveze izopćenja. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.« Pokornik odgovori: »Amen.«⁶⁰

Služba ispovijedanja jedna je od važnijih služba Crkve. Ispovijedati vjernike, koji to razborito zatraže, jest *obveza pravednosti* za one koji su na to obvezni s obzirom na vlastitu službu: dijecezanskog biskupa, kanonika pokorničara, župnika, župnog upravitelja, kapelana itd. Njihova je obveza vjernicima pružiti prigodu da se pojedinačno ispovjede u određene dane i sate koji njima odgovaraju, bilo preko osobnog stavljanja na raspolaganje, bilo preko drugih ispovjednika (usp. kan. 986, § 1). U hitnoj potrebi *svaki ispovjednik* obvezan je ispovijedati vjernike. Naime, nije riječ o izričitoj službenoj

⁵⁸ *Isto.*

⁵⁹ Odrješenje na skupni način može se podijeliti samo u skladu s odredbama važećega Zakonika, usp. kann. 961–963.

⁶⁰ *Red pokore*. Rimski obrednik obnovljen prema odluci Svetog ekumenskog sabora II. vatikanskog a proglašen vlašću pape Pavla VI., *Dodatak I.*, br. 2, Zagreb, 2009.

dužnosti, ali je svakako obveza koja se preuzima zbog same činjenice što se traži i prihvaća ovlast ispovijedanja, štoviše zbog same činjenice svećeničkog ređenja. U *smrtnoj pogibelji* obveza ispovijedanja proizlazi iz ljubavi svakog svećenika, dapače i onog koji je lišen ovlasti (usp. kan. 976). Norme *Misericordia Dei* iz 2002. godine u br. 2 preporučuju vidljivu prisutnost ispovjednika u bogoslužnim prostorima, određivanje i prilagodbu satnice, ispovijedanje prije i za vrijeme svete mise.⁶¹

Imajući u vidu osjetljivost i uzvišenost službe ispovijedanja, teška je obveza ispovjednika da u vršenju svoje funkcije *službenika Crkve* ne vrši tu službu kao neka privatna osoba, nego mora vjerno prijanjati uz nauk učiteljstva i uz odredbe što ih je donio mjerodavni autoritet (usp. kan. 978, § 2). Nakon objavljivanja apostolskog pisma *Misericordia et misera* svi ispovjednici pozvani su osluškiivati njegov sadržaj i primjenjivati ga prigodom ispovijedanja, a sam papa Franjo »traži od svećenikâ da svoj život stave u 'službu pomirenja' (2 Kor 5, 18), i to tako da, dok se nijednomu iskrenom pokajniku ne prijeći pristup ljubavi Oca koji čeka njegov povratak, svima bude pružena prilika da iskuse oslobađajuću snagu oproštenja« (MeM 11).

Umjesto zaključka

Podjeljivanje ovlasti »svim svećenicima« za odrješenje od grijeha pobačaja i cenzure – izopćenja, na *neodređeno vrijeme* na kraju zaključenja godine Božjeg milosrđa razumljivo je s obzirom na poziv što ga je papa Franjo uputio svim svećenicima prije proglašenja Jubileja Božjeg milosrđa. Naime, u fazi pripreme za slavlje Jubileja papa Franjo je pozvao svećenike da se pripreme za vršenje te uzvišene zadaće kako bi uspješno povezivali riječi izvornog prihvaćanja s razmišljanjem koje pomaže razumjeti ozbiljnost počinjenog grijeha te pokazuje put prema istinskom obraćenju i shvaćanju pravog i velikodušnog oproštenja Oca koji sve obnavlja snagom svoje prisutnosti.⁶²

Kvalitete što bi ih svećenik trebao posjedovati u vršenju službe ispovjednika donio je Ivan Pavao II. u posinodalnoj apostolskoj pobudnici *Pomirenje i pokora*: »Za djelotvorno vršenje te službe ispovjednik nužno treba imati ljudske kvalitete razboritosti, moć prosuđivanja, umjerenu čvrstoću s blagošću i

⁶¹ Usp. IOANNIS PAULI PP. II., Litterae apostolicae motu proprio datae *Misericordia Dei* quibus de Sacramenti paenitentiae celebratione quaedam rationes explicantur (7. IV. 2002.), br. 2, u: AAS, 94 (2002.) 7, 455.

⁶² Usp. Santo Padre FRANCESCO, Lettera con la quale si concede l'indulgenza in occasione del Giubileo della Misericordia (1. IX. 2015.).

dobrotom. Osim toga, on treba imati jednu ozbiljnu i savjesnu pripravu, ne nepotpunu nego potpunu i skladnu s različitim granama teologije, s pedagogijom i psihologijom, s metodologijom razgovora te, napose, sa živim i razgovorljivim poznavanjem Božje riječi. Međutim, još je neophodnije da on živi intenzivan i pravi duhovni život [...] Sve se to znanje ljudskih vrlina, kršćanskih kreposti i pastoralnih sposobnosti, ne stječe na brzu ruku i bez napora. Za služitelja sakramenta pokore svaki se svećenik treba pripremiti već u godinama sjemeništa, skupa sa studijem dogmatske, moralne, duhovne i pastoralne teologije (koje su uvijek samo jedna teologija), sa znanošću o čovjeku, s metodologijom dijaloga te, napose, pastoralnog razgovora. Njega treba uputiti i podržati u prvim iskustvima. On uvijek treba nastojati oko vlastitog usavršavanja i osuvremenjivanja s permanentnim studijem.« (RP 29).

Jedan od opravdanih razloga prijašnje prakse, u kojoj su dijecezanski biskupi podjeljivali ovlast za odrješenje od grijeha pobačaja i cenzure – izopćenja, treba gledati u tome što su dijecezanski biskupi bolje poznavali i lakše su mogli utvrditi stvarnu prikladnost – *doktrinarnu*, *moralnu* i *pastoralnu* – prezbitera kojima se namjerava podijeliti ta ovlast, a što se čini pravno i pastoralno razboritim. Nov način podjeljivanja ovlasti svim svećenicima od strane rimskog prvosvećenika poziva dijecezanske biskupe da u *temeljnoj i cjeloživotnoj formaciji* klerika posvete dostatnu pažnju pripravi za ispovijedanje kako bi svaki ispovjednik imao »prokušano znanje o kršćanskom vladanju, iskustvo ljudskih stvarnosti, poštovanje i obzirnost prema palima« (KKC 1466) te napose u slučaju odrješenja od pobačaja potrebno znanje iz moralne teologije, kanonskog prava i pastoralne teologije.

Abstract

**THE FACULTY TO ABSOLVE FROM THE SIN OF PROCURED
ABORTION ACCORDING TO THE APOSTOLIC LETTER
MISERICORDIA ET MISERA**

Josip ŠALKOVIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
josip.salkovic@gmail.com

Ivan RAK

Interdiocesan Tribunal of the First Instance in Zagreb
Kaptol 31, HR – 10 001 Zagreb
ivan.rak@gmail.com

In this article the authors are commenting on canonical-legal novelties and practical effects that occurred with the promulgation of the apostolic letter Misericordia et misera, in which Pope Francis proclaimed that henceforth he grants all priests, in virtue of their ministry, the faculty to absolve those who have committed the sin of procured abortion (see MeM 12). This decision changed the previous manner in which this faculty was granted. Until the beginning of the Extraordinary Jubilee of Divine Mercy on December 8, 2015, the faculty for absolving from the sin of procured abortion, that is, the censure of latae sententiae excommunication for procured abortion, was granted by the diocesan bishop to priests for the ministry they were engaged in, or by right or permission. From the beginning of the year of the Extraordinary Jubilee of Divine Mercy, Pope Francis, as the supreme shepherd of the universal Church, granted this faculty to all priests, first only during the Year of Mercy and after the end of the Extraordinary Jubilee of Divine Mercy, on November 20, 2016, the apostolic letter Misericordia et misera granted this faculty to all priests indefinitely (see MeM 12). This is a faculty that a confessor can exercise only in the internal sacramental forum. Canonical-legal novelties and practical effects of this decision are manifested in the subject who grants this faculty and from henceforth this is the Roman Pontiff as the supreme head of the Catholic Church (see CCL, can. 331), which means that the diocesan bishop does not need to grant this faculty separately anymore (ss CCL, can. 137, § 1). Furthermore, a legal novelty is also manifested in the gesture to be nearer to the faithful who carry in their heart a severe scar because of taking part in the sin and punishable act of procured abortion, but who also regret it sincerely and seek absolution. The decision aims at a practical effect, i.e., to eliminate situations in which a believer comes to a priest and seeks absolution from the sin of procured abortion, but the

priest cannot grant it to him/her because he does not have the faculty to absolve from the latae sententiae punishment related to this sin. This might lead the penitent to distance himself/herself from God and His mercy, as well as from the Church.

Keywords: sacrament of reconciliation, confessor, faculty to confess, punishable act of procured abortion, absolution from censures, latae sententiae excommunication.